

Leerdoel uitwerkingen periode 4

Eerste wereldoorlog, Tweede wereldoorlog en Duits tussen 1918-1945

Eerste wereldoorlog

Je kunt uitleggen hoe de Duitse eenwording in de 19e eeuw tot stand komt welke rol Duitsland gaat spelen in de 19e eeuw, waarbij je onderscheid kunt maken tussen Alliantiepolitiek en Weltpolitiek.

Aan het begin van de negentiende eeuw was Duitsland niet het Duitsland zoals we het nu kennen, Duitsland bestond toentertijd uit een heleboel kleinere deelstaten, die veel van elkaar gemeen hadden, zoals taal, cultuur en geloof. Maar niet tot een land behoorde. Onder leiding van Willem de eerste werden al deze staatjes verenigd om tegen de Fransen te vechten, de Fransen werden in een zeer korte oorlog vernederend verslagen door de Duitsers, die doorkregen dat als ze samen sterker stonden dan alleen, Willem de eerste verenigde al deze staten tot het Duitse keizerrijk, hij werd ook de eerste keizer. Onder Bismarck, de premier, werd een alliantiepolitiek ingezet, want Duitsland lag in het midden van Europa met aan de ene kant de Fransen en Engelsen en aan de andere kant de Russen. Hierdoor was de vrees dat Duitsland in een twee frontenoorlog terecht zou komen. Met de alliantiepolitiek werden er verdragen en verbonden gesloten met de buitenlandse landen, om zo een veilige toekomst te kunnen garanderen. Want vooral in het begin was het nieuwe en jonge keizerrijk erg kwetsbaar. Maar, met Willen de tweede aan de macht, en Bismarck afgezet, veranderde de koers van Duitsland compleet. Ze gingen meer op zichzelf focussen, een sterker leger, een grote vloot, ze gingen de concurrentiestrijd aan met andere landen, hierdoor ontstond er een immense wapenwedloop. Met de weltpolitiek werden de relaties binnen Europa op spanning gezet, want iedereen reageerde explosief op elkaar. Daarnaast ging Duitsland zich agressiever gedragen naar het buitenland, omdat zij meer ruimte voor zichzelf wilde. De weltpolitiek had ook als doel Duitsland weer in het vizier te brengen, door een grote vloot en modern imperialisme, ofwel het uitbreiden over zee.

Je kent de oorzaken én de directe aanleiding van de Eerste Wereldoorlog

Er zijn 5 indirecte oorzaken, de wapenwedloop, het imperialisme, het nationalisme, het militarisme en de bondgenootschappen hebben allemaal een cruciale rol gespeeld in het ontstaan van de eerste wereldoorlog. Maar de directe aanleiding was de moord op Frans Ferdinand, op 28 juni 1914. Hierdoor verklaarde Oostenrijk de oorlog aan Servië, en daarmee Duitsland ook. Rusland verklaarde daarop de oorlog aan Oostenrijk, en indirect aan Duitsland, en doordat Rusland zich ermee ging bemoeien werden Engeland en Frankrijk ook meegetrokken, de oorlog was een feit!

Je kent het globale verloop van de Eerste Wereldoorlog én kunt uitleggen hoe tijdens verschillende veldslagen werd gevochten

Juni 1914 Moord op Frans Ferdinand
Augustus 1914 Europa is in oorlog
1917 Russische revolutie + Russische terugtrekken + VS-joint de geallieerden.
1918 Duitsland tekent wapenstilstand

Snelle oorlog mist (blitzkrieg) bij de **slag bij Marne** September 1914
Dodelijkste oorlog wordt gevoerd bij de **slag om Verdun** Februari – december 1916
Totaal vastgelopen front bij de slag **om de Somme** Juli – November 1916

Je kunt uitleggen welke rol de media (en de controle daarop) heeft gespeeld in de beeldvorming tijdens de Eerste Wereldoorlog

Tijdens de eerste wereldoorlog ontstond de massapers, hierdoor kon iedereen goedkoop het nieuws volgen, wat ook belangrijk was om de moed erin te houden. In Duitsland werd zelfs een speciale radio ontworpen die goedkoop te produceren was zodat de leiders tijdens de eerste- en tweed wereldoorlog in elk huis te horen waren als ze een speech hielden. Ook was propaganda een belangrijk onderdeel van de pers gedurende de oorlogen, door jezelf extreem goed af te beelden en de tegenpartij ontzettend slecht, kan je mensen gemakkelijker overhalen om te vechten. Ook werd er groots verteld over de successen en weinig over de verliezen, want dat zou de mensen ontmoedigen. Ook wel censuur, alles dat werd verteld aan de burgers was gecontroleerd door de overheid.

Je kunt uitleggen waarom 1917 om twee redenen een belangrijk jaar is in de Eerste Wereldoorlog

Terugtrekking van de russen aan het oostfront, en de verenigde staten die kant kiest voor de geallieerden.

Je kunt uitleggen wat de gevolgen waren van de Eerste Wereldoorlog, waarbij je in je uitleg zowel de Volkenbond als Verdrag van Versailles betreft

Na het eindigen van de eerste wereldoorlog ontstond de Volkenbond, een initiatief van de Amerikaanse president Wilson, de voorloper van de VN. Alleen zonder machtspositie, de grote spelers in de wereld, de SU, de USA zaten niet in het verdrag, ook had de Volkenbond geen eigen leger, waardoor ze geen macht konden uitoefenen om commoties te bedaren. Ook het verdrag van Versailles was een gevolg, een verdrag dat als doel had Duitsland zo veel schade aan te richten dat ze er nooit meer boven op zouden kunnen komen, en zo een vervolg oorlog te voorkomen. Of dat was het idee. Door zoveel te straffen wakkerden ze vooral de haat en onvrede binnen de Duitsers aan, waardoor uiteindelijk personen als Hitler aan de macht konden komen.

Tweede wereldoorlog

Je kent de verschillende opvattingen die er bestaan de oorzaken voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in Europa

De aanleiding tot de tweede wereldoorlog is overduidelijk, toen Hitler Polen binnenviel, en hierop Engeland en Frankrijk Duitsland de oorlog verklaarden was de tweede wereldoorlog gestart. Alleen over de oorzaken die tot de oorlogsverklaring leiden is weinig bekend. Eerst werd alleen Hitler als hoofdschuldige gezien, maar dit bleek niet volledig genoemd. Het was al een lange tijd duidelijk dat Hitler meer leefruimte wilde voor het Duitse volk, en dit was alleen te vinden in de Oostelijke landen. Hitler bereidde zich dus al langere tijd voor op een oorlog, maar niet op een wereldoorlog. Dat het uiteindelijk kwam tot een wereldoorlog kwam grotendeels ook door de politiek in de Sovjet-Unie, Frankrijk en Engeland. Door dit beleid lieten ze Duitsland zonder consequenties terug op sterkte komen, en toen het te laat was, was het al te laat. Ook zorgde de SU ervoor dat Duitsland een vrij weg had om Polen aan te vallen, doormiddel van een niet-aanvalsverdrag. Maar andere oorzaken zouden ook kunnen zijn dat Engeland en Frankrijk beide niet streng optraden tegen de overtredingen die Hitler beging ten opzichte van het verdrag van Versailles, maar ook bij het verdrag opstellen maakten ze de eerste fout. Want het verdrag van Versailles wordt ook gezien als een van de voornaamste oorzaken, want er was veel onvrede in Duitsland over dit verdrag. Maar ook door het wantrouwen van Engeland en Frankrijk ten opzichte van de communisten speelde Hitler in de hand, want als ze minder wantrouwig waren geweest had de SU misschien eerder een verdrag gesloten met Engeland en Frankrijk, en hierdoor Hitler ontmoedigd om aan te vallen. Aangezien Stalin zich nu genooddacht voelde om een verdrag met Duitsland te sluiten om zo de veiligheid van de SU te garanderen.

Toch waren hier ook redenen voor, Engeland en Frankrijk zouden bijvoorbeeld uit redelijkheid Hitler meer vrijheden gegeven kunnen hebben. Daarnaast vonden ze dat ook Duitsers mensen waren en dus ook zelfbeschikkingsrecht moesten hebben, verder was de eerste wereldoorlog pas 20 jaar geleden afgelopen, de herinneringen waren nog vers en niemand wilde een nieuwe oorlog. En ook het wantrouwen naar het communisme toe had een goede reden, want wat de communisten wilde was de volledige ondergang van de westerse wereld en het kapitalisme dat daarin gold.

Je kunt uitleggen in hoeverre de Tweede Wereldoorlog verschilt van de Eerste Wereldoorlog, door in te zoomen op mentaliteit van soldaten en burgers, niet), manier van oorlog voeren, schaal, technologische ontwikkelingen, gevolgen voor burgers en rol van de media.

De grootste verschillen ten opzichte van de tweede wereldoorlog zijn, de schaal van de oorlog, veel meer landen waren betrokken en er werd op veel meer fronten gevochten, ook gingen de mensen niet meer enthousiast de oorlog in, het wordt 'oorlog' werd vermeden in de eerste maanden van de oorlog, ook werd een veel groter deel van Europa bezet, het werd een bewegingsoorlog in plaats van een loopgravenoorlog, veel meer slachtoffers, niet alleen meer soldaten maar ook veel burgers waren het slachtoffer, van bijvoorbeeld massabombardementen, enorm veel oorlogsmisdaden werden gepleegd, door Duitsland en de Sovjet-Unie, ook veranderde de oorlog constant door de introductie van nieuwe wapens, het vechten werd ook op veel verdere afstand van elkaar gedaan in plaats van man tot man gevechten, doordat veel meer mensen werden geraakt, was het ook meer een totale oorlog, door massa bombardementen werd alles verwoest, ideologieën werden verspreid, in Azië kosten de oorlog veel doden en er was veel meer aandacht voor censuur en propaganda, door bijvoorbeeld de betere communicatie mogelijkheden, televisie, radio etc.

Je kunt uitleggen hoe Nederland wordt bezet door Duitsland, welke veranderingen het Duitse bestuur doorvoert en op welke drie manieren de Nederlandse bevolking reageert op de bezetting.

Na vijf dagen strijd geeft Nederland zich uiteindelijk over aan Duitsland, na het vernietigende bombardement op Rotterdam. In deze vijf dagen verliezen bijna 4500 soldaten en burgers het leven. Ondanks verschillende pogingen van de Duitsers om de regering tijdig gevangen te nemen, wist het Nederlandse leger verschillende aanvallen op Den Haag af te slaan, waardoor veel politici alsnog wisten te ontsnappen, net zoals de koninklijke familie. Nederland was in 1940 al bijna 100 jaar neutraal gebleven, en veel Nederlanders voelden er weinig bij om deze neutraliteitspolitiek aan te passen, des te groter was de schok toen Duitsland binnenviel. De Nederlandse regering die overbleef moest zich gaan verantwoorden aan de rijkscommissaris, die directe bevelen kreeg van Hitler. Ook kwamen er extra politiediensten, die eventuele moeilijkheden moesten onderdrukken. Verder werden verschillende diensten afgeschaft, zoals de koninklijke titel van de marechaussee. Daarnaast werd een groot deel van het ambtenaren systeem vervangen door Duitsers, ongeveer 1500 Duitse ambtenaren namen belangrijke posities in Nederland over. Het bestuur van Duitsland had 2 doelen, het inschakelen van de Nederlanders in de Duitse oorlogsindustrie en de Nederlanders winnen voor het nationaalsocialisme. Het uiteindelijke doel was de nazificatie van Nederland. Ook werd een groot gedeelte van de Nederlandse pers onder Duits toezicht geplaatst. Een gedeelte van de Nederlandse bevolking koos ervoor om samen te gaan werken met de Duitsers, door bijvoorbeeld te gaan werken in de Duitse industrie, of Nederlandse regimenten te joinen die voor de Duitsers aan het oostfront vochten, ongeveer 22.500 mensen deden dit. Als gevolg van steeds meer protesten gingen de Duitsers steeds harder optreden, zoals de Februaristakingen, en ontstonden er dagelijks confrontaties tussen de bezetter en de Nederlander. De Nederlanders hadden 3 manieren waarop ze reageerden, ze gingen met de Duitsers samenwerken, ze pasten zich aan, maar waren geen voorstanders, ze dachten door mee te gaan in het beleid niet op te vallen en zo hun 'normale' leven te kunnen leiden, of ze gingen in het verzet. De grootste veranderingen van de Duitsers vind je terug in het bestuur, maar ook in de behandeling van Joden en er werden Jongeren partijen opgericht, net zoals de NSB (Nederlandse Socialistische Beweging).

Je kunt uitleggen hoe Jodenvervolgning in Nederland eruitzag, waarbij je de Februaristaking in je uitleg betreft

De vervolging van Joden in Nederland werd steeds duidelijk naarmate de Duitsers langer aan de macht waren. Het begon eerst met inperkingen van rechten, ze mochten niet eigen bedrijven hebben of werken voor de overheid. Daarna kwamen de verschillende verbod regelingen, geen Joden in het zwembad, geen Joden in de bioscoop en dat voor bijna alle openbare gelegenheden. Daarna moesten ze een joden-ster dragen, en toen begonnen ook langzaam de deportaties, waarin ze via het concentratiekamp Westerbork werden doorgevoerd naar de vernietigingskampen in Polen. In totaal stierven 100 duizend van de 140 duizend Nederlandse joden in deze kampen. Veel protest tegen deze vervolgingen was er niet, de Februaristaking in 1941 was een uitzondering. Deze staking was afgekondigd door de Communistische Partij van Nederland (CPN) en trof de scheepswerven in Amsterdam en verspreidde zich langzaam over Nederland, met als oorzaak de verplichte tewerkstelling in Duitsland en het recente oppakken van honderden Joodse mannen in Amsterdam.

Je kent het verloop van de bevrijding van Nederland

In september 1944 bereikten de geallieerden het zuiden van Nederland. Na meerdere overwinningen liep de bevrijding vast bij de grote rivieren en de bijbehorende bruggenhoofden niet overnemen van de Duitsers. Grote delen van het zuiden werden al snel bevrijd door de Britten, Polen en Canadezen. De frontlinie, die nu rechtstreeks door dorpen heen liep, werd compleet verwoest. De Duitsers evacueerden zoveel mogelijk burgers om te kunnen vechten tegen de geallieerden. Ook het verzet nam steeds grotere vormen aan, en hiermee ook de tegenacties van de Duitsers, hele dorpen werden gedeporteerd en at random werden mensen van de straat afgeplukt en ten werk gesteld in de Duitse industrie. In april 1945 bevrijden de Canadezen het oosten en noorden van Nederland. De Duitse troepen in het westen gaven zich op 5 mei 1945 over. Een paar dagen later capituleerde het gehele Duitse leger.

Je kunt uitleggen welke gevolgen de Tweede Wereldoorlog, waarbij je in de uitleg het ontstaan van de NAVO, de toename van dekolonisatie, de wederopbouw en de start van de Koude Oorlog betreft

Na de tweede wereldoorlog wilde niemand een nieuwe oorlog, dit probeerde ze te voorkomen door de NAVO op te richten, en hiermee onderlinge problemen uit te kunnen praten. Alleen had de NAVO wel een gevechtskracht en deden hier veel meer grote landen aan mee. Waardoor het een veel sterker verbond was dan de Volkerenbond. Veel

landen die gekoloniseerd waren kregen de onafhankelijkheidsgolf mee, en zagen dat de overheersers niet onverslaanbaar waren. Denk aan Nederland en Frankrijk. Door de wederopbouw en de leningen die Amerika verleenden kregen veel Amerikaanse bedrijven voet in Europa, en hierdoor ontstond er ook een betere handelsrelatie tussen beide continenten. Maar ook ontstond er een nieuwe dreiging tussen het communisme en Amerika. Waardoor de relaties koud en gespannen bleven. Ook hier vond een bewapeningswedloop plaats, denk aan de steeds grotere atoombom.

Duitsland in Europa

Je kunt de Duitse en Europese landkaarten herkennen in de jaren 1919, 1933, 1938, 1941 en 1945.

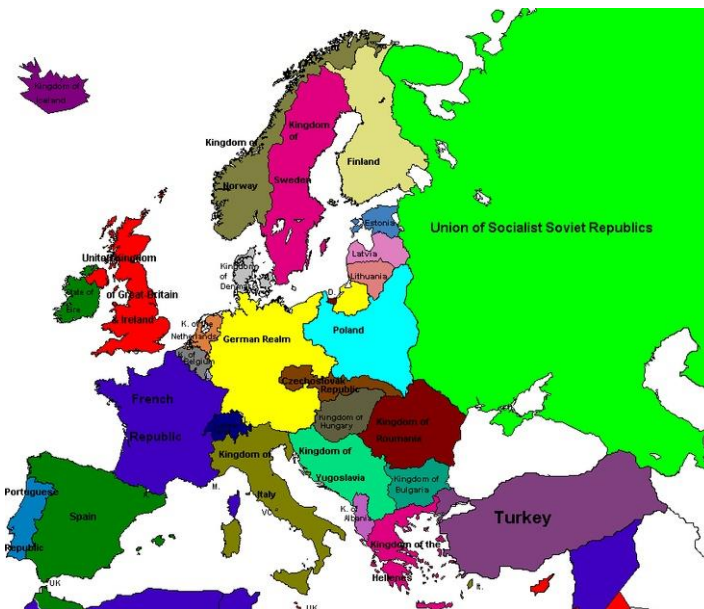
1919

1933

1938

1941

1945

Je kunt uitleggen waarom de Republiek van Weimar politiek en economisch instabiel was, te noemen hoe politiek versplinterd de republiek was (communisten, nationalisten, veteranen), uit te leggen wat de Dolkstootlegende was en hoe het Verdrag van Versailles economisch herstel vrijwel onmogelijk maakte

De democratie was vanaf het begin onstabiel omdat, zij als reden van het verlies van Duitsland werden gezien, omdat zij de wapenstilstand ondertekende, de leiders van de republiek genoten weinig vertrouwen van het volk en door de oorlog en schuldbetalingen stond de Duitse economie onder zware druk en kwam het niet van de grond. Om als democratie goed te kunnen functioneren is het nodig dat de meerderheid van de bevolking vertrouwen heeft in de democratie, iets wat de Republiek van Weimar niet had. Er ontstond veel tegenstand vanuit de communisten, nationalisten, conservatieven en veteranen. De communisten deden alleen mee met de verkiezingen voor eigen gewin, door propaganda te verkopen hoopten ze zo zelf meer macht te vergaren. De nationalist en conservatieven willen het keizerrijk terug en willen minder macht voor de democratische partijen. Veel teleurgestelde ex-soldaten zich aan bij deze groeperingen, zij waren teleurgesteld dat zij hun leven hadden gewaagd voor een republiek, waarin werkloosheid hoog was, de economie niet functioneerden en er geen vooruitzicht was voor de Duitse soldaten die terugkwamen van het front. In de dolkstootlegende werd de schuld van de nederlaag in de handen van de Republiek geschonken, de republiek heeft Duitsland verraden, hierdoor daalde de populariteit nog meer. Er was ook geen kans op een betere toekomst voor de Republiek, aangezien de herstelbetalingen zo hoog waren en zo lang waren dat veel mensen anders wilde.

Je kunt uitleggen hoe het Dawesplan (1924) zorgde voor enige opbloei van de Duitse economie en hoe de Beurskrach van 1929 zorgde voor grote crisis in Duitsland

Doormiddel van het Dawesplan werden de herstelbetalingen van Duitsland gekoppeld aan de economie, ging de economie beter, dan waren de betalingen hoger, en visa versa. Ook ging Amerika leningen verstrekken aan Duitsland om de economie weer op te starten, deze leningen hoefden niet per se terugbetaald te worden. Hierdoor kwam Amerika uiteindelijk in financiële nood, want de banken leende geld die ze niet terugkregen, want Duitsland was niet in staat om de leningen terug te betalen. Toen uiteindelijk Amerika in grote problemen zat en Duitsland dwong om geld terug te betalen stortte de economie weer compleet in, want ze moesten nu dubbele schulden betalen en de financiële levensader van Amerika was doorbroken. Toen de beurskrach eenmaal een feit was in Amerika, was Duitsland er nog slechter aan toe dan eerst. Maar in deze periode bloeide de Duitse economie wel, en leek de democratie eindelijk steviger in de grond te zitten.

Je kunt uitleggen hoe de NSDAP profiteerde van de crisis, waarbij je de ideeën van Hitler koppelt aan de problemen van de republiek van Weimar

Door de crisis en het wankel beleid van de democratie werd de weg vrijgemaakt voor de NSDAP en Hitler. Zijn ideeën sloten aan bij wat de meeste burgers wilde horen, daarnaast was hij oud militair en wist op die manier een grote groep veteranen achter zich te scharen. Hitler wilde Duitsland weer groot maken, waardoor iedere burger gewoon weer normaal kon eten in plaats van zorgen moeten maken of er überhaupt iets op het bord zou kunnen verschijnen. Hitler zijn ideeën sloten perfect aan op wat de meeste Duitse burgers wilde, namelijk weg met het verdrag van Versailles, grotere welvaart en vooral nationale eenheid. Hitler speelde hier perfect op in, om deze dingen te beloven en naar deze doelen te streven met zijn partij.

Je kunt noemen welke stappen de nazi's hebben gezet om alleenheerschappij te realiseren. (1923-1933)

In 1923 pleegde Hitler samen met zijn partij een poging tot staatsgreep, deze mislukte waarna Hitler voor 1 jaar in het gevang verdween. Vanaf 1928 begon de partij echt stemmen te vergaren onder de Duitse bevolking, het kreeg een positieve impuls na de beurskrach en de daarmee de ineenstorting van de Duitse economie, dit verklaart vooral de stijging van 1.2% naar 38% tussen 1928 en 1933, de tijd waarin het met de Duitse economie slecht ging als gevolg van de wereldwijde crisis. Na het behalen van de meerderheid van de stemmen, 38%, werd Hitler de rijkskanselier, en stelde zichzelf hiermee in een rap tempo als totale leider, door de andere partijen te verbieden en de grondwet aan te passen, zo hadden de Nazi's vrij spel in het bestuur van Duitsland

Je kent de belangrijkste kenmerken van het fascisme en herkent die in het nationaalsocialisme, en kunt aangeven op welke punten het nationaalsocialisme afweek van het fascisme.

Fascisme

- Ultranationalistisch
- Staatsidee / corporatieve staat
- Hogere en lagere klassen
- Sterkte leider '*fuhrer-principe*'
- Propaganda / censuur
- Totalitair

Nationaalsocialisme

- Rassenleer (belangrijk!!)
 - Hoogwaardig ras (Ariërs)
 - Minderwaardig ras (Slavische volken)
 - Verderfelijk ras (zigeuners en **joden**)
- Antisemitisme (discriminerende en racistische behandeling op basis van geloof)

Vershil

Het grootste verschil is dat het fascisme de nationale staat voorop had staan en bij het nationaalsocialisme het ras en het volk voorop staan, daarom was de rassenleer vooral een ding in Duitsland en minder in Italië.

Je kunt de nazificatie van Duitsland beschrijven aan de hand van de nazistische ideeën op het gebied van jeugd, kunst, bedrijfsleven, vrouwen, propaganda en handhaving.

Voor de nazificatie van de Duitse bevolking is het essentieel dat de toekomstige generatie opgroeit met de ideeën van de nazi ideeën. Dit begint bij de jeugd, zij moesten volledig worden ondergedompeld worden in de ideologie van de nazi partij. Wat ook kenmerkend is voor de tweede wereldoorlog is het gebruik van kunst en cultuur voor het verspreiden van propaganda, vooral met de introductie van het nieuwe medium de film werd er een totale nieuwe wereld geopend voor het verspreiden van censuur en propaganda, door bijvoorbeeld propagandafilms. Ook het bedrijfsleven moest om onder het bestuur van de nazi's buigen of breken was het motto, de industrieën mochten blijven bestaan zonder al te veel invloed van de Duitsers zolang ze het Naziregime maar erkenden, en zo nodig financieel ondersteunden, zoals de eigenaar van BMW deed. Ook de vrouwen moesten hun deel aanleveren, als totale oorlog, moest iedereen zijn bijdrage leveren, vaak namen de vrouwen de posities van de mannen in, in de fabrieken. Waardoor ze naast broedmachines vaak ook hard moesten werken in munitiefabrieken. De controle en beveiliging van de nazi partij werd geregeld door de SA en de SS, de SS was origineel onderdeel van de SA, maar verving uiteindelijk de gehele SA, nadat de SA te machtig werd en een blok aan het been van Hitler werd. Deze overname ging niet zonder slag om stoot, maar in 1 nacht was het gebeurd, de nacht van de lange messen.

Je kunt uitleggen hoe Hitler in de jaren '30 gebiedsuitbreiding realiseerde, verklaren waarom Westerse Europese landen het beleid van 'appeasement' kozen en aangeven waarom deze politiek de oorlog niet kon voorkomen

De appeasement politiek voelde Hitler niet de dreiging die ermee gepaard ging, waardoor hij uiteindelijk had verwacht in een oorlog te komen tijdens het aanvallen van Polen. Doordat ze Hitler niet tegenhielden in zijn ideeën kreeg hij het idee alles te kunnen doen, wat natuurlijk niet waar was.

Je kunt uitleggen hoe de Duitse oorlogsmachine functioneerde

De Duitse oorlogsmachine werkte en kon zo snel het westen veroveren door de nieuwe technologieën, door bijvoorbeeld de Blitzkrieg, veel gemoderniseerde voertuigen en wapens zorgden voor de superioriteit in het begin van de oorlog. Uiteindelijk namen de grondstoffen af en daarmee ook de mobiliteit van het Duitse leger. Maar om toch door te kunnen blijven vechten veranderden de blitzkrieg toch weer in bloedige strijd, waarmee heel Duitsland wederom werd meegetrokken. Zo moest de gehele bevolking mee werken aan de oorlogsindustrie.

Je kent het verloop van het groeiend anti-semitisme in Duitsland, waarbij je boycots (1933), rassenwetten (1935), 1938 (Kristallnacht) en de Endlösung (vanaf 1941) van elkaar onderscheid.

Het groeiende anti-semitisme begon met de noodverordening uitgeroepen door Hitler tegen de communisten, hierin werden hun rechten kwijtgescholden en werden hun privileges ingeperkt. Ook begonnen hiermee de boycots van Joodse winkels en bedrijven, ook mochten er geen joden meer werken voor de Duitse regering of in wat voor leidinggevende positie. Hierna kwamen de eerste rassenwetten, hiermee werden huwelijken tussen Duitsers en joden verboden, mochten de joden nog minder en was vooral bedoeld als rassenbescherming van het Aische ras. Alle op roering en spanning barste uit elkaar tijdens de kristalnacht, in een climax waarbij tientallen Joodse winkels in Berlijn werden vernield en joden publiekelijk werden mishandeld, en zelfs vermoord. Na de inval van de Sovjet-Unie hadden de Duitsers een probleem, in het veroverde gebied in de SU woonden heel veel joden en minder volk dat moest worden vernietigd, dat konden ze niet meer overlaten aan de mobiele moordpelotons van de wapen SS. Daarom werden kampen bedacht als de Endlösung, de eindoplossing. Hierbij werden ze doormiddel van een complex spoor netwerk naar een concentratiekamp gebracht waar ze of te werk gesteld werden of meteen werden vergast.

Je weet wat de Endlösung inhoudt en kunt concrete beschrijvingen geven van hoe een Joods gezin kon worden gedeporteerd, op welke plaatsen ze terecht konden komen, en hoe het eraan toe ging in vernietigings- en/of werkkampen.

De eindoplossing hield in dat de joden werden vervoerd naar een van de vernietigingskampen, waarna ze daar ter werk gesteld werden totdat ze dood neervielen of totdat ze werden vergast. Veel joden gingen vrijwillig naar de verzamelpunten toe omdat ze dachten een beter leven te hebben in de werkkampen, want in Duitsland waren ze duidelijk niet welkom, ze wisten alleen niet wat ze te wachten stond, en vooral wat voor gruwelijkheden ze te wachten stond. Er wordt ook wel gezegd dat de ovens van Auschwitz nooit uit stonden en altijd rookten. Een joods gezin ging naar een verzamelpunt, in Nederland was dat de theaterzaal in Amsterdam, vanuit daar gingen ze op de trein naar Westerbork, en vanuit daar werden ze doorgevoerd naar verdere kampen in Polen, hier werden ze dan tewerk gesteld als je jong en fit was, en anders meteen vergast.